

Met boekhouden houd ik mij niet bezig!

Oscar van Leeuwen

Bestuurder Jan Andreae van Ahold meldde recentelijk in de rechtszaal, toen hem werd gevraagd wat hij wist over twee van zijn handtekening voorziene elkaar – inzake de vraag wie de baas was bij de Scandinavische dochter van Ahold – tegensprekende brieven, dat hij zich verre hield van alles wat met accountancy te maken had (NRC handelsblad d.d. 21 maart 2006). Hoewel dit – ervan uitgaande dat hij goed geciteerd is – op zich al een verrassende uitspraak was, bleek de gerechtelijke uitspraak wellicht nog verrassender. Slechts de werkelijke valsheid in geschrifte werd veroordeeld. Betekent dit nu dat bestuurders in Nederland zich blijkbaar niet met zaken die samenhangen met de boekhouding hoeven te bemoeien? Kunnen ze dit gewoon over laten aan de CFO? Je zou bijna zeggen: dat kan toch niet waar zijn. Nu is er sinds de data van de gewraakte handelingen bij Ahold echter wel iets veranderd in de wereld.

Zo is op 31 juli 2002 de Sarbanes-Oxley wet van kracht geworden. De wet was het gevolg van een groot aantal schandalen, zoals Enron en Worldcom, waarbij de jaarrekening van deze bedrijven een te gunstig beeld van de werkelijkheid weergaf. Een fenomeen dat zich ook bij Ahold voordeed! Zowel de Amerikaanse Senaat als het Congres waren het erover eens dat dit een strenge wet moest worden. De wet moest garanderen dat er zich geen nieuwe schan-

dalen meer zouden voordoen. Om te voorkomen dat Amerikaanse bedrijven benadeeld worden ten opzichte van buitenlandse bedrijven werd de wet ook geldig verklaard voor zogenaamde 'foreign registrants' aan de Amerikaanse Beurs. Dit zijn ook Nederlandse bedrijven zoals Philips, Ahold, Shell, KPN, Akzo en dergelijke. De wet stelt onder meer eisen aan de deskundigheid van leden van het audit comité. Indien de bestuurders van een organisatie materiële fouten in hun verslaggeving laten zitten komt dit op vijf jaar celstraf te staan. Indien er sprake is van opzet kan de straf zelfs oplopen tot twintig jaar.

Het Nederlandse antwoord hierop zijn de 'best practice bepalingen' van de commissie Tabaksblat. Doel hiervan is een goed systeem van corporate governance bij de Nederlandse organisaties te bewerkstelligen. Want 'een goed systeem van corporate governance draagt bij aan een goed functionerende economie'¹. Zowel de Sarbanes-Oxley wet als Tabaksblat stellen adequate financiële verslaggeving hierbij centraal. De Nederlandse code gaat enerzijds verder door een uitspraak van het management te vragen over het totale interne risicobeheersings- en controlesysteem (of 'internal control') van de organisatie (in tegenstelling tot uitsluitend 'internal control over financial reporting'), anderzijds gaat de code minder ver. Een accountantsverklaring bij de Nederlandse 'internal control' verklaring is niet vereist. De Code geeft echter niet aan welke sancties er op het niet naleven van de code zijn. Ook over de opleidingseisen die aan bestuurders gesteld worden, doet Tabaksblat geen uitspraak.

Hoe zorg je nu als bestuurder voor een kwalitatief goede en volledige berichtgeving? Het antwoord lijkt simpel. Het enige dat een bestuurder hoeft te doen is te zorgen voor een goed systeem van internal control inzake de financiële verantwoording. Het internal control systeem² bestaat uit vijf componenten:

Prof. Dr. O.C. van Leeuwen RA is werkzaam als hoogleraar Bestuurlijke Informatieverzorging/Administratieve Organisatie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Daarnaast is hij CEO van Atos Consulting.

- 1 Het beheersingskader. Het beheersingskader kan worden gezien als de algemeen-organisatorische fundering op het gebied van betrouwbaarheid van rapportages en vormt in feite een onderdeel van de organisatielcultuur. Het gaat hier om de algemene atmosfeer waarin en de condities waaronder de verschillende functionarissen op administratief vlak hun werk moeten verrichten. Het is dus bijvoorbeeld zaak integere nauwkeurige mensen in dienst te hebben. Maar ook het zorgdragen voor een financiële functie, die een beloning heeft die daadwerkelijk onafhankelijk is van de resultaten van het bedrijf, maakt hiervan onderdeel uit!³
- 2 Risicobeoordeling (risk assessment). Het bestuur dient de risico's te beoordelen dat de verstrekte informatie onjuist is. Een uitgebreide versie van het Coso raamwerk, het Enterprise Risk Framework wordt hierbij veelal als standaard gehanteerd.
- 3 Een goed intern betrouwbaarheidssysteem. Dit omvat controle op een juist gebruik van de bevoegdheden en de aanwezigheid van waarden en het uitvoeren van controlemaatregelen om vast te stellen of de informatie wel betrouwbaar is.
- 4 Informatie en communicatie. Hierbij moet het gehele 'internal control' proces zichtbaar gemaakt worden. Met andere woorden, er moeten rapportages zijn waaruit blijkt dat de controlemaatregelen op de betrouwbaarheid van de informatie ook daadwerkelijk zijn uitgevoerd.
- 5 Monitoring (bewaking van de goede werking). De bewaking van de goede werking van het systeem van internal control inzake de financiële verantwoording kan plaatsvinden door periodieke evaluaties. Bestuurders moeten zichzelf op de hoogte stellen van deze goede werking.

In de praktijk zijn de bovenstaande vijf stappen allerm minst simpel. Een zware langdurige opleiding op het niveau van registeraccountant of registercontroller is vereist om een 'internal control' systeem goed te kunnen inrichten. In feite is dit een vak apart. Nu hebben vele bestuurders en leden van raden van commissarissen niet een dergelijke opleiding genoten. Een beroepsopleiding voor bestuurders is er nog niet, maar kennis van 'internal control' mag hier niet bij ontbreken.

Een goed bestuurder mag immers niet verrast worden door wat er in zijn boekhouding staat. Naar mijn mening moeten opleidingen voor managers en commissarissen daarom 'internal control' verplicht in hun opleiding opnemen. Ik vind dat op dit aspect gelet moet worden bij hun benoeming. Voor de meeste bestaande bestuurders betekent dit terug naar de

schoolbanken. Het is overigens jammer dat Tabaksblat geen uitspraken doet over opleidingen.

De conclusie is dus dat indien de sideletter affaire van Ahold vandaag plaats zou vinden, dit bij een Amerikaanse rechter waarschijnlijk tot veroordeling zou leiden, ook op andere punten dan valsheid in geschrifte, maar bij een Nederlandse rechtbank waarschijnlijk tot dezelfde uitspraak zou leiden, omdat de code Tabaksblat niet ver genoeg gaat. ■

Noten

- 1 Commissie Corporate Governance (Tabaksblat 2003), (1996 p.66), De Nederlandse Corporate Governance Code: beginselen van goed ondernemingsbestuur en best practice bepalingen., VNO, Den Haag
- 2 In de Verenigde Staten verscheen in 1992 het rapport van het Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission (Coso) met de titel 'Internal Control-Integrated Framework'. Hier wordt uitgegaan van de definitie van internal control zoals Coso die geeft.
- 3 Zie Van Leeuwen, In: "Hebzucht aan de top, corporate governance, controllers en de accountant" MAB 2002.